

Авторка: Чехович Ганна

Тема: «Мої пропозиції до розділу II. “ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ У ПРІОРИТЕТНИХ СФЕРАХ” проєкту нової Антикорупційної стратегії на 2026-2029 роки»

Питання запобігання корупції в органах правопорядку та прокуратурі залишається одним із ключових елементів формування ефективної системи верховенства права в Україні. Саме ці інституції відіграють центральну роль у розслідуванні кримінальних правопорушень, у тому числі корупційних злочинів, а тому їхня незалежність, прозорість кадрових процедур та ефективність управління безпосередньо впливають на рівень довіри до державних інституцій. У разі наявності політичного або неформального впливу на органи прокуратури та правоохоронні органи виникають ризики вибіркового правосуддя, зловживання процесуальними повноваженнями та блокування розслідувань щодо високопосадовців.

Актуальність реформ у цій сфері підтверджується також процесом європейської інтеграції України. У грудні 2025 року Україна та Європейський Союз погодили перелік десяти ключових реформ (відомі як [10 пунктів Качки-Кос](#)), необхідних для просування переговорного процесу щодо вступу до ЄС. Значна частина цих пріоритетів безпосередньо стосується системи правосуддя та антикорупційної політики. Зокрема, сторони визначили необхідність посилення незалежності антикорупційних органів, забезпечення доступу НАБУ до судових експертиз, реформування Державного бюро розслідувань, а також комплексного перегляду процедури призначення та звільнення Генерального прокурора.

Крім того, серед погоджених пріоритетів окремо підкреслено необхідність відновлення конкурсних процедур для призначення прокурорів на керівні посади, залучення міжнародних експертів до процедур добору суддівських та дисциплінарних органів, а також посилення систем внутрішнього контролю для запобігання корупції на високому рівні.

Результативність реформ у сфері прокуратури та правоохоронних органів розглядається не лише як внутрішня потреба держави, але й як один із ключових критеріїв оцінки готовності України до вступу до Європейського Союзу. У цьому контексті розділ II проєкту Антикорупційної стратегії, присвячений запобіганню корупції у пріоритетних сферах, відіграє важливу роль у формуванні системних змін у сфері правопорядку.

Документ коректно визначає низку важливих проблем — зокрема, непрозорість призначень на керівні посади, ризики політичного впливу на Генерального прокурора, практику «колективного» процесуального керівництва та недосконалість дисциплінарних процедур щодо прокурорів. Водночас ці проблеми переважно описані з точки зору внутрішніх процедур функціонування органів прокуратури, тоді як

ширший інституційний контекст запобігання корупції залишається недостатньо розкритим.

- 1) У документі майже відсутній аналіз механізмів зовнішньої підзвітності прокуратури. Запропоновані рішення переважно стосуються внутрішнього управління, ролі органів прокурорського самоврядування та дисциплінарних процедур. Однак без нормального зовнішнього контролю, зокрема парламентського нагляду, незалежного аудиту або регулярної публічної звітності про результати діяльності прокуратури, ризики політичного впливу та зловживання повноваженнями можуть зберігатися.
- 2) Розділ недостатньо враховує системні ризики політичного впливу на органи прокуратури та правопорядку. Хоча документ визнає проблеми політизованості процедури призначення Генерального прокурора, він не пропонує достатньо чітких механізмів формування незалежної конкурсної комісії, визначення прозорих критеріїв оцінювання кандидатів або запобігання впливу політичних акторів на процес відбору. За відсутності таких запобіжників навіть формально конкурсні процедури можуть не забезпечувати реальної незалежності керівництва прокуратури.
- 3) Документ обмежено приділяє увагу цифровізації процесів управління у прокуратурі та органах правопорядку. Хоча передбачено запровадження електронної системи управління персоналом, питання цифрового управління кримінальними провадженнями, автоматизованого аналізу навантаження прокурорів або відкритості статистичних даних про результати діяльності прокуратури залишаються поза увагою. У сучасних умовах саме цифрові інструменти можуть суттєво зменшувати можливості для зловживань та ручного управління справами.
- 4) Розділ майже не враховує нові виклики, пов'язані з функціонуванням системи правопорядку в умовах війни та післявоєнного відновлення. Зокрема, не приділено достатньої уваги корупційним ризикам у розслідуванні воєнних злочинів, у сфері оборонних закупівель або у взаємодії між різними правоохоронними органами. У контексті майбутньої відбудови України ці ризики можуть лише зростати.

З огляду на визначені ризики доцільно запропонувати кілька змін, які могли б посилити антикорупційний потенціал розділу II Антикорупційної стратегії.

По-перше, зараз Генеральний прокурор призначається за політичною процедурою — Президент вносить кандидатуру, а Верховна Рада її затверджує, без попереднього конкурсу. Доцільно запровадити відкритий конкурс, у межах якого незалежна комісія формує короткий список кандидатів на основі перевірки доброчесності, після чого Президент подає одну з кандидатур на голосування парламенту. Можливе формулювання у стратегії: *«Запровадити конкурсну процедуру попереднього відбору кандидатів на посаду Генерального прокурора із формуванням незалежною комісією»*

короткого списку кандидатів на основі критеріїв професійної компетентності та доброчесності».

По-друге, нині підзвітність прокуратури перед суспільством є обмеженою і не передбачає чіткої регулярної звітності. Доцільно встановити обов'язковий щорічний публічний звіт Генерального прокурора у Верховній Раді з конкретними показниками результативності діяльності прокуратури. Можливе формулювання у стратегії: *«Запровадити обов'язкове щорічне публічне звітування Генерального прокурора перед Верховною Радою України щодо результатів діяльності органів прокуратури та показників ефективності їх роботи».*

По-третє, сьогодні управління кримінальними провадженнями значною мірою залежить від внутрішніх адміністративних рішень, що створює ризики ручного розподілу справ. Доцільно запровадити електронну систему управління кримінальними провадженнями з автоматичним розподілом справ між прокурорами та відкритою статистикою результатів діяльності. Можливе формулювання у стратегії: *«Запровадити електронну систему управління кримінальними провадженнями, яка забезпечує автоматизований розподіл справ між прокурорами та регулярне оприлюднення агрегованих статистичних даних про результати діяльності прокуратури».*

По-четверте, нині оцінка корупційних ризиків у прокуратурі здійснюється переважно у межах внутрішніх документів і не має системного характеру. Доцільно закріпити на рівні державної антикорупційної політики обов'язкову систему регулярної оцінки корупційних ризиків та механізми захисту викривачів у прокуратурі. Можливе формулювання у стратегії: *«Запровадити регулярну оцінку корупційних ризиків у діяльності органів прокуратури та забезпечити ефективні механізми захисту працівників, які повідомляють про корупційні правопорушення».*

Запровадження запропонованих змін дозволить посилити інституційну незалежність прокуратури, підвищити її підзвітність та зробити антикорупційну політику у сфері правопорядку більш системною і результативною, що відповідає як цілям Антикорупційної стратегії, так і вимогам євроінтеграційного процесу.